

การพิจารณาคดีอาญาลักษณะ การประชุมทางจอภาพตามร่างแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 172 วรรคแรก

ธารินทร์ จาดพันธ์อินทร์*

วรรณวิภา เมืองถ้ำ**

Received : July 8, 2023

Revised : November 22, 2023

Accepted : November 28, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิวัฒนาการ และหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 (2) ศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 กฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกรพิจารณาคดีผ่านจอภาพของประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษ (3) วิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 และ (4) เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยเอกสาร โดยศึกษาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยและกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผ่านจอภาพของประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษ บทความวารสาร เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

ผู้รับผิดชอบบทความ : นายธารินทร์ จาดพันธ์อินทร์, ทนายความประจำสำนักงานทนายความเจริญและเพื่อน
E-mail : tharin_j@hotmail.com

* นักศึกษา หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** Ph.D., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผลการศึกษาพบว่า (1) การพิจารณาคดีอาญาของไทยเน้นการคุ้มครองสิทธิจำเลยอย่างเคร่งครัดโดยยึดหลักเกณฑ์สำคัญคือต้องพิจารณาคดีในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย (2) ยังไม่มีกฎหมายไทยให้มีการพิจารณาคดีอาญาโดยที่คู่ความอยู่นอกศาลได้ แต่พยานอาจอยู่นอกศาลได้ (3) จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่าประเทศอเมริกาและประเทศอังกฤษ มีกฎหมายให้การพิจารณาคดีอาญาผ่านจอภาพโดยคู่ความอยู่นอกศาลได้ ในส่วนของประเทศไทยแม้มีการระบาดของโรคโควิด-19 หลายระลอกก็ต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไป เพราะยังไม่มีมาตรการหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้มีการพิจารณาคดีผ่านจอภาพโดยคู่ความอยู่นอกศาลได้ และ (4) สมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาในกรณีที่เกิดภัยพิบัติสาธารณะหรือมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อความปลอดภัย ให้มีการพิจารณาคดีทางจอภาพโดยคู่ความอยู่นอกศาลได้ เพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ : การพิจารณาคดีอาญาโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย / การพิจารณาคดีอาญาโดยคู่ความอยู่นอกศาล / การพิจารณาคดีอาญาโดยผ่านจอภาพ / สิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ของจำเลย / กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา

The Appearance of a Screen Meeting According to the Draft Amendment to the Criminal Procedure Code, Section 172, First Paragraph

Tarin Jadphanint*

Wanwipa Muangtham**

Abstract

This article aims to : (1) study the concepts, theories, evolution and principles of article 172 of the Criminal Procedure Code, (2) to study article 172 of the Criminal Procedure Code, Thai law in comparison with the Screen Trial United States and England, (3) to analyze problems criminal trials via screen; and (4) to suggest guidelines for amendments to the Criminal Procedure Code, article 172.

This independent study is a qualitative research using document research method by studying from the Criminal Procedure Code of Thailand and judicial law through screens of the United States and the United Kingdom, articles, journals, academic documents, research papers, theses data from internet networks both in Thailand and abroad.

Results of the study show that : (1) Thailand's criminal trials strictly the protection of defendants' rights by adhering to an important rule, the case must be heard in court openly in front of the defendant, (2) there is no Thai law to allow criminal trials where litigants outside of court but

Corresponding Author : Mr. Tarin Jadphanint, Office Lawyer, CHARIEN & FRIEND LAWYER OFFICE, 872 MU 6 Malaiman Road, Uthong Subdistrict, Uthong District, Suphanburi Province, E-mail : tharin_j@hotmail.com

* Master's degree student of laws, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University.

** Ph.D. Assistant Professor, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University.

the witness may be outside the court, (3) a comparative study found that the United States and England have a law that allows criminal trials to be screened by litigants outside of court. In Thailand, despite several waves of coronavirus outbreaks, the trial had to be postponed because the law has not yet been enacted or amended to allow trials through the screen by the parties outside the court; and (4) it should be amended the Criminal Procedure Code in case of public disaster or urgently needed for safety in order to have the case on screen by litigants outside of court to remedy such situations that may arise in the future.

Keywords : A public criminal trial in front of the defendant / criminal trials by litigants outside of court / criminal trials via screen / the right of the defendant to fully defend the case / Criminal Procedure Law

1. บทนำ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยใช้หลักการที่เคร่งครัดเป็นอย่างมากในการพิจารณาและสืบพยานในคดีอาญา กล่าวคือ ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย¹ และได้นำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง ความว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” ด้วยเหตุผลหลักคือ ต้องการให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยโปร่งใส และเป็นการรักษาสิทธิของจำเลยในการที่จำเลยจะได้รู้เห็นการพิจารณาโดยตลอด และสามารถดำเนินการต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย แม้ในกรณีที่จำเลยแต่งทนายความเข้ามาเพื่อต่อสู้คดี แต่ถ้าจำเลยไม่ปรากฏตัวต่อศาลเพื่อดำเนินการพิจารณาคดี ศาลก็ไม่อาจที่จะดำเนินกระบวนการต่อไปได้ ทั้งนี้ เพราะตัวจำเลยเองเป็นผู้ที่รู้ถึงการกระทำของตนว่าได้กระทำหรือไม่กระทำ ความผิด และอีกเหตุผลของการที่ให้มีการพิจารณาต่อหน้าจำเลยนั้นก็เพราะกรณีการสืบพยานบุคคลที่เบิกความต่อหน้าจำเลย พยานจะต้องให้การด้วยความจริง มิอาจกล่าวเท็จที่เป็นผลร้ายต่อหน้าจำเลย เพราะจำเลยเองก็มีสิทธิที่จะซักค้านพยานดังกล่าวได้นั่นเอง

หลักการอีกประการหนึ่งคือการสืบพยานโดยเปิดเผยเป็นหลักสำคัญในการอำนวยความยุติธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้

ประชาชนมีโอกาสรับรู้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลซึ่งถือว่าเป็นขั้นสำคัญที่สุด ตลอดไปจนถึงชั้นที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีอันเป็นขั้นตอนสุดท้าย วิธีการรับรู้ของประชาชนอาจเป็นการรับรู้ด้วยตนเองคือเข้าไปฟังการพิจารณาในห้องพิจารณาของศาล แต่สำหรับการพิจารณาในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา โดยปกติในทางปฏิบัติเป็นการนำสำนวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แล้วทำความเข้าใจและคำวินิจฉัยออกมาเท่านั้น ไม่มีการสืบพยานในห้องพิจารณาเหมือนศาลชั้นต้นจึงไม่มีกรณีที่ต้องทำโดยเปิดเผยอีก แต่หากเป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเห็นสมควรรับฟังพยานหลักฐานเพิ่มเติมอีกจากที่ศาลชั้นต้นได้ดำเนินการมาแล้ว ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ต้องทำโดยเปิดเผยเช่นกัน²

การพิจารณาต้องกระทำโดยเปิดเผย หลักการนี้เป็นการให้หลักประกันความเที่ยงธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพราะเมื่อการกระทำทุกอย่างของศาลเปิดให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้ คู่ความย่อมได้รับหลักประกันว่าศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยไม่เห็นแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยย่อมทำให้คำพิพากษาของศาลเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไปยิ่งกว่าการที่ศาลดำเนินการพิจารณาอย่างลับ ๆ นอกจากนี้ในระดับกฎหมายระหว่างประเทศก็ปรากฏบทบัญญัติที่รับรองหลักว่าด้วยการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยเช่นเดียวกัน เช่น กติการะหว่างประเทศ

¹ Gilbert B. Stuckey. Procedure in the Justice System. (Ohio: Bill & Howell, 1976). p. 107 อ้างถึงในวรรณพงษ์ คำดี. “ศาลพิจารณากับการสืบพยานลับหลังจำเลย” (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2555). หน้า 52.

² คณิง ภาชัย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551). หน้า 93.

ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง³ อย่างไรก็ดี การพิจารณาโดยเปิดเผยต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของจำเลย⁴ ที่จะต้องไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำผิดและไม่ได้รับการประจานต่อสาธารณชน เพราะจำเลยยังคงได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์หรือหลัก Presumption of Innocence หมายความว่าในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาต้องมีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิด⁵

แม้จะมีหลักที่เข้มงวดในเรื่องพิจารณาคดีอาญาต้องทำโดยเปิดเผย แต่กฎหมายทั้งของไทยและต่างประเทศยังเปิดช่องให้ศาลสามารถตั้ง

³ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองข้อ 14 (1) บัญญัติว่า “บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องทว่ากระทำผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมโดยคณะตุลาการ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายมีอำนาจมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรมความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก”

⁴ อุดม รัฐอมฤต. “การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย: หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส”, *วารสารนิติศาสตร์*. 20 (1), มีนาคม 2533. หน้า 70.

⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548). หน้า 319.

“พิจารณาลับ” ได้บ้างในกรณีจำเป็น ซึ่งบุคคลภายนอกจะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าฟังหรือรับรู้ข้อมูลการพิจารณาคดี การสั่งพิจารณาลับนี้ต้องทำด้วยความระมัดระวัง มีเหตุผลเพียงพอ และได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของคดี ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยที่ให้ศาลใช้อำนาจเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน⁶ และกำหนดผู้ที่ร่วมการพิจารณาลับไว้⁷ คดีที่พิจารณาลับ เช่น คดีข่มขืนกระทำชำเรา คดีหมิ่นประมาท คดีของบุคคลที่มีชื่อเสียง คดีที่ทำให้มีผลกระทบต่อบุคคลในคดีที่ทำให้ได้รับความอับอาย และคดีความมั่นคงของชาติ แม้เป็นการพิจารณาลับแต่ก็ต้องพิจารณาต่อหน้าจำเลย และบุคคลที่มีสิทธิเข้าพิจารณาลับที่กล่าวไว้ในมาตรา 178 เพื่อคุ้มครองเยาวชนตามกฎหมายศาลเยาวชน⁸ และกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลเยาวชน⁹ แต่เนื่องด้วยขณะนี้ศาลไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019¹⁰ ทำให้การดำเนินการพิจารณาคดีของศาลต้องเลื่อนออกไปหลายครั้ง ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของบุคคลทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม จึงทำให้เกิดความล่าช้าต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นศาลยุติธรรมของประเทศต่าง ๆ จึงเร่งปรับปรุงแก้ไข

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177.

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 178

⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 108

⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

¹⁰ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ โรคติดต่อซึ่งเกิดจากไวรัสโคโรนาชนิดที่มีการค้นพบล่าสุด ไวรัสและโรคอุบัติใหม่ไม่เป็นที่รู้จักเลยก่อนที่จะมีการระบาดในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีนในเดือนธันวาคม ปี 2019 และมีการระบาดใหญ่ ส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก

กฎหมายวิธีพิจารณาคดีทั้งทางอาญาและแพ่ง ออกมาบังคับใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันต่อสถานการณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับบริบททางกฎหมายของแต่ละประเทศ

ในสถานการณ์ปกติ ประเทศไทยมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสภาวะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่ก็ยังมีข้อขัดข้องในการพิจารณาคดีเกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะปัญหาการพิจารณาและสืบพยานคดีอาญา ตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดหลักการ การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย หมายถึง การพิจารณาและสืบพยาน ต้องทำอย่างเปิดเผยในศาลและต้องทำต่อหน้าจำเลย การพิจารณาและสืบพยานจึงชอบด้วยกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2556 มีการแก้ไขกฎหมายในเรื่องการสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 ให้อำนาจประธานศาลฎีกาออกข้อบังคับว่าด้วยการสืบพยานคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ พ.ศ. 2556 เพื่อให้พยานสามารถเบิกความนอกศาลที่รับฟ้องคดีได้ แต่ส่วนคู่ความต้องอยู่ในศาลที่รับฟ้องคดี ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกของพยานที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี และเพื่อความปลอดภัยของพยานฝ่ายโจทก์ในกรณีที่จำเป็นต้องเบิกความในคดีที่จำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล ซึ่งศาลต้องให้การพิจารณาคดีตามข้อบังคับนี้อย่างระมัดระวัง เพราะต้องถือหลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลย ตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคแรก และเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับการพิจารณาคดีอย่างเที่ยงธรรมและเท่าเทียมกัน

เมื่อมีการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 รัฐมีความจำเป็นต้องออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อรับมือกับการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 อาทิ การเว้นระยะห่างทางสังคม การกำหนดให้ประชาชนต้องสวมหน้ากากอนามัยเมื่ออยู่นอกบ้าน การปิดสถานที่บางแห่งเพื่อป้องกันมิให้ประชาชนมาอยู่รวมกันในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเป็นจำนวนมาก ทั้งในการเรียนและการทำงานผ่านระบบออนไลน์ ขณะเดียวกัน ในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งมาตรา 172 วรรคแรก กำหนดให้คู่ความต้องอยู่ในศาล ซึ่งหากไม่สามารถมาอยู่ในศาลได้อันเนื่องมาจากการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ก็ต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไป ส่งผลทำให้มีจำนวนคดีค้างอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก จึงมีแนวคิดให้สามารถพิจารณาคดีและสืบพยานในคดีอาญาในลักษณะการประชุมทางจอภาพ เพื่อให้คู่ความทุกฝ่ายสามารถอยู่นอกศาลในระหว่างการพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องเลื่อนคดี โดยแนวคิดนี้จะนำมาใช้เฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็นฉุกเฉินหรือมีเหตุจำเป็นเพื่อความปลอดภัยเท่านั้น เช่น กรณีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ไขข้อขัดข้องของการพิจารณาคดีอาญาที่ล่าช้าอันมีสาเหตุมาจากการที่คู่ความทุกฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายจำเลยที่ไม่สามารถอยู่ในศาลขณะที่มีการพิจารณาคดีได้ จากสถานการณ์เหล่านี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่องการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพตามร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคแรก

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพ

2. เพื่อศึกษาการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ

3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Document Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากวรรณกรรมทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพ เช่น ตำบทยุทธศาสตร์ บทความ วารสารวิชาการ และบทความในวิทยานิพนธ์และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมมาจัดทำให้เป็นระบบฐานข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางของการวิเคราะห์ต่อไป

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพตามร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคแรก ผลการวิจัยมีดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพ พบว่ามีแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญดังนี้

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการพิจารณาคดีอาญาโดยเปิดเผย

หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย (Public Hearing) หมายถึง การพิจารณาคดีและสืบพยาน ต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความทุกฝ่าย ณ ที่ทำการศาลที่คู่ความฟ้องคดีหรือที่ศาลอื่นในกรณีส่งประเด็นไปสืบพยาน หรือที่ทำการอื่นกรณีการเดินเผชิญสืบ และการสืบพยานผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ¹¹

การพิจารณาคดีโดยเปิดเผยนี้ ยังเป็นหลักประกันให้คู่ความทุกฝ่ายได้รับการพิจารณาและพิพากษาคดีด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน เพราะทุกฝ่ายสามารถรู้เห็นและคัดค้านกระบวนการพิจารณาที่อาจผิดระเบียบได้ และการพิจารณาโดยเปิดเผยนี้ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นต่อกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย และหลักการนี้หากเป็นการพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในความสนใจและมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั่วไป ประชาชนทุกคนก็สามารถเข้ารับฟังการพิจารณาและสืบพยานในศาลได้ แต่ศาลต้องควบคุมดูแลให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ให้มีผลกระทบต่อหลักสิทธิของจำเลย เพราะกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษาคดีถึงที่สุดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด การพิจารณาคดี

¹¹ สุพจน์ สุโรจน์. สิทธิของผู้เสียหายและจำเลย. พิมพ์ครั้งที่ 3. (นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2561) หน้า 6-10.

โดยเปิดเผยเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Right to Fair Trial) ซึ่งหมายความว่า ระหว่างการพิจารณาคดีไม่ว่าในข้อหาใดก็ตาม ครอบคลุม ญาติ เพื่อนฝูง องค์กรด้านสิทธิมนุษยชน สื่อมวลชนหรือประชาชนคนทั่วไปที่สนใจอยากทราบรายละเอียดในการพิจารณาคดีต้องสามารถเข้าไปร่วมรับฟังกระบวนการไต่สวนในศาลได้ การพิจารณาโดยเปิดเผยนี้จึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยสร้างความโปร่งใสของการใช้อำนาจตุลาการ และเพื่อรับประกันว่าจำเลยจะได้รับสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียม

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย เป็นสิทธิที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่าด้วยการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมในคดีอาญา (Fair Trial) ซึ่งเรียกร้องว่าบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดีที่เหมือนกัน ทั้งโจทก์และจำเลย บุคคลย่อมมีความเท่าเทียมกันในการต่อสู้คดี หากจำเลยไม่ปรากฏตัวในการสืบพยาน จำเลยก็อาจสูญเสียสิทธิในการถามค้านหรือโต้แย้งพยานหลักฐาน จำเลยก็ไม่อาจต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม¹²

1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

แนวคิดที่ว่าด้วยการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม มีที่มาจากสิทธิในความเสมอภาคจากการพิจารณาคดีในศาล และสิทธิในการพิจารณาคดี

อย่างเป็นธรรม (Right to Equality Before the Courts and Tribunals and Right to Fair Trial) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานทางกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญมากที่สุดของปัจเจกบุคคล บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการพิจารณาคดีในชั้นศาล เป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่จะนำมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของปัจเจกบุคคลทุกคน โดยกระบวนการพิจารณาคดีจะต้องเปิดโอกาสให้จำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ รัฐจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิของจำเลยกับสิทธิของโจทก์บนพื้นฐานของหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee: HRC) เคยมีความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญของการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมไว้ว่า “การพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม คือการให้คู่ความทุกฝ่ายได้รับสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดีเช่นเดียวกัน เว้นแต่มีข้อยกเว้นที่กำหนดโดยกฎหมาย ซึ่งจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่อธิบายได้โดยชอบธรรมและมีพื้นฐานที่สมเหตุสมผล โดยต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบในทางปฏิบัติหรือความไม่เป็นธรรมอย่างอื่นต่อจำเลย” โดยรัฐจำต้องอำนวยความสะดวกให้กับจำเลย ด้วยการกำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือเสาะหามาตรการที่เอื้อประโยชน์ต่อการสู้คดีของจำเลยให้ได้มากที่สุด การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ก็เพื่อให้เกิดการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมอย่างแท้จริง¹³

¹³ ภาณี ถนอมปัญญาภิรักษ์. “สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย : ศึกษาเปรียบเทียบหลักการและข้อยกเว้นระหว่างกฎหมายไทยกับ ICCPR”. วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2564). หน้า 100.

¹² ปกป้อง ศรีสนิท, สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563). หน้า 91.

1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาตามหลักการตรวจสอบ

หลักการตรวจสอบเป็นเรื่องเกี่ยวกับการค้นหาความจริง (Facts Finding) เพื่อนำมาพิสูจน์หรือนำมาประเมินผลกระบวนกรค้นหาความจริง เป็นหลักที่นำมาใช้ในกระบวนพิจารณาความอาญา ตั้งแต่ในชั้นพนักงานสอบสวนชั้นพนักงานอัยการ รวมถึงในชั้นพิจารณาของศาลด้วย การตรวจสอบในชั้นสอบสวนครอบคลุมข้อเท็จจริง 2 ส่วน คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำ ส่วนในชั้นพนักงานอัยการ คือการกรองสำนวนการสอบสวนที่ผู้สอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว และการตรวจสอบในชั้นศาล เริ่มตั้งแต่การประทับฟ้องโดยศาลจะไต่สวนมูลฟ้องก่อนการประทับฟ้องเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีที่จำเลยต้องหา เพื่อกลับกรองคดีที่ไม่มีมูลออกไปจากระบบกระบวนกรยุติธรรมการพิสูจน์ว่ามีมูลเป็นการพิสูจน์ความจริงระดับหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าหลักฐานที่มีอยู่มีความเป็นไปได้ที่จำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้อง¹⁴

1.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาตามหลักฟังความทุกฝ่าย

หลักฟังความทุกฝ่าย คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถแก้ข้อกล่าวหาได้ด้วยการรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีอาญา เนื่องจากการดำเนินคดีในระบบ

¹⁴ ชนกานันต์ อ้วนไทร. “หลักตรวจสอบค้นหาความจริง : ศึกษากรณีการไต่สวนมูลฟ้องอันเป็นเครื่องมือในการประทับฟ้องคดีของรัฐ” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560). หน้า 300.

กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ดังนั้น ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจึงควรมีสติสิทธิต่าง ๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะต้องได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหาว่าอย่างไร หรือถูกฟ้องว่าอย่างไร เพื่อจะได้มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหา ศาลจึงต้องรับฟังข้อเท็จจริงจากสองฝ่าย ไม่รับฟังเฉพาะผู้ที่กล่าวหา¹⁵

1.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาตามหลักวาทา

การดำเนินการทุกอย่างจะต้องกระทำด้วยวาทา จึงจะสามารถนำมาประกอบการพิจารณาพิพากษาได้ การให้การเป็นหนังสือก็ต้องสอบวาทากันอีกครั้ง กล่าวคือทุกอย่างต้องตรวจสอบด้วยวาทาก่อน เป็นการเปิดโอกาสให้อธิบาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้อำนวยความยุติธรรมได้ดี หากขาดความเข้าใจก็ไม่สามารถอำนวยความยุติธรรมที่ดีได้ ดังนั้น ศาลจะพิจารณาได้เฉพาะข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ได้นำเสนอไว้ด้วยวาทาในชั้นพิจารณาเท่านั้น จะไม่ใช่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นพื้นฐานในการตัดสินคดี ในบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แสดงถึงหลักวาทา เช่น มาตรา 11 มาตรา 172 และมาตรา 237 เป็นต้น¹⁶

¹⁵ ปรีชญ์ วนิชย์กิจไพศาล. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องในคดีอาญา” (การค้นคว้าอิสระนิติศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562). หน้า 3.

¹⁶ อิงครัต ดลเจิม. “หลักการแนวคิดทฤษฎีและการบริหารจัดการกระบวนกรยุติธรรมทางอาญา.” *วารสารวิจัยคดีเพื่อกฎหมายและสังคม*. ปีที่ 2. เล่มที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2563). หน้า 80.

1.7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับฟังจากศาล

สำหรับสิทธิประการหนึ่งของจำเลย คือ สิทธิที่จะได้รับฟังจากศาล โดยศาลต้องให้โอกาสแก่จำเลยในการแก้ข้อกล่าวหาของตนเองจนสิ้นกระแสความโดยไม่กีดกันพยานหลักฐานของจำเลย และศาลรับฟังพยานหลักฐานของจำเลยที่ได้นำขึ้นต่อสู้เพื่อหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์

1.8 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

เมื่อตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนของตำรวจหรือถูกฟ้องเป็นจำเลยในศาล ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Right to a fair trial) ซึ่งมีสิทธิหลายประการประกอบกัน หนึ่งในสิทธิเหล่านั้นคือ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย ซึ่งได้รับการรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 14.1 ที่กำหนดไว้ว่า "...ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำความผิดหรือคดีเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผย และเป็นธรรมโดยศาล..."¹⁷

1.9 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกดำเนินคดีไม่ว่าด้วยความผิดฐานใดก็ตาม เมื่อเข้าสู่กระบวนการ

¹⁷ ปกป้อง ศรีสนิท. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาโดยเปิดเผย. <https://www.the101.world/the-right-to-a-public-hearing/>.

ยุติธรรมต้องมีสิทธิขั้นพื้นฐานตลอดกระบวนการเพื่อรับประกันว่า คนที่ถูกดำเนินคดีจะไม่ถูกฝ่ายรัฐกลั่นแกล้ง หรือถูกกระบวนการยุติธรรมทำให้เดือดร้อน ทั้งนี้ โอกาสในการต่อสู้คดีหมายถึงการให้สิทธิแก่จำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานับตั้งแต่เมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาในชั้นศาล ศาลจะนัดสอบคำให้การ เพื่ออ่านคำฟ้องทั้งหมดให้จำเลยฟัง และสอบถามจำเลยว่าจะรับสารภาพหรือจะปฏิเสธ และศาลยังต้องถามจำเลยด้วยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มี จำเลยต้องการให้ศาลตั้งทนายความให้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้จำเลยได้มีทนายความเป็นตัวแทนในการต่อสู้คดี โดยจำเลยมีสิทธิที่จะรับสารภาพหรือปฏิเสธข้อกล่าวหาก็ได้ หากรับสารภาพก็จะมี การนัดอ่านคำพิพากษา แต่หากจำเลยปฏิเสธ ศาลก็จะมี การกำหนดวันนัดตรวจพยานหลักฐานและวันนัดสืบพยาน โดยจำเลยมีสิทธิที่จะตรวจดูพยานหลักฐานของโจทก์ และนำเสนอพยานหลักฐานของตนเองหักล้างกับพยานของฝ่ายโจทก์ เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง เป็นต้น

1.10 แนวคิดการพิจารณาคดีของศาลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สำนักงานคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists: ICJ) ได้รายงานการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมของศาลทั่วโลกต่อวิกฤตการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ไว้ดังนี้ ในภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขอย่างในวิกฤตการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 บรรดาระัฐต่างมีพันธกรณีในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) ตลอดจนกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิในชีวิต (right to life) และสิทธิในสุขภาพ (right to health) ของประชากร ในขณะที่เดียวกันรัฐตลอดจนหน่วยงานและองค์กรของรัฐยังคงต้องปฏิบัติตามพันธกรณีในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านอื่น ๆ และจำหลักนิติธรรม ไม่ต่างไปจากการปฏิบัติตามพันธกรณีสิทธิมนุษยชนในภาวะฉุกเฉินครั้งอื่น ๆ

กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอนุญาตให้สามารถจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพพันธกรณี (derogation) สิทธิมนุษยชนได้ โดยจะต้องเป็นไปตามขอบเขตเงื่อนไขของหลักความชอบด้วยกฎหมาย (legality) หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) หลักความจำเป็น (necessity) และหลักความได้สัดส่วน (proportionality) และการมีกำหนดเวลาที่ชัดเจน (time-limitedness) โดยเฉพาะในกรณีการเล็งพันธกรณีสิทธิมนุษยชน เนื่องจากวิกฤตการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีปัจจัยที่ไม่แน่นอน ทั้งการติดต่อของโรค ขอบเขตการแพร่กระจายของโรค และประสิทธิภาพมาตรการที่ใช้บังคับ อีกทั้งข้อมูลเกี่ยวกับความร้ายแรงจากผลกระทบของโรคก็ยังไม่มีความชัดเจน การพิจารณาปรับใช้หลักความได้สัดส่วนในระยะสั้นจึงกระทำได้โดยลำบาก ดังนั้นรัฐต้องคอยประเมินถึงเหตุผล ความจำเป็นและความได้สัดส่วนของมาตรการที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิมนุษยชนหรือเป็นการเล็งพันธกรณีอย่างต่อเนื่อง หากสถานการณ์การแพร่ระบาดเปลี่ยนแปลง หรือมีการศึกษาเกี่ยวกับไวรัสโคโรนาเพิ่มเติมก็จะต้อง

พิจารณาปรับเปลี่ยน หรือยกเลิกมาตรการที่ไม่มี ความจำเป็นหรือไม่ได้สัดส่วน ในการรับมือกับวิกฤตการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 หน่วยงานศาลทั่วโลกได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ รวมทั้งปรับใช้การพิจารณาคดีผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งยังมีการจำกัดประเภทคดีที่ศาลสามารถรับพิจารณาให้เหลือเพียงเฉพาะคดีที่ “เร่งด่วน” และเลื่อนกำหนดนัดพิจารณาคดีประเภทอื่นออกไป

2. กฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ อาทิ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วย สิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights: ECHR) กฎหมายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ และกฎหมายไทยศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กฎหมายระหว่างประเทศ

2.1.1 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) บทบัญญัติมาตรา 14 ข้อ 3 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 ได้ให้การรับรองว่า “ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำโดยเสมอภาคดังต่อไปนี้ ..(d) สิทธิที่จะได้รับการ

พิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น...”¹⁸ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลย เป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองอย่างชัดเจนในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 จากบทบัญญัติในมาตรา 14 ข้อ 3 (d) แสดงให้เห็นถึงการรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยอย่างชัดเจน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเคยมีความเห็นเกี่ยวกับการรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าจำเลยไว้ว่า “เมื่อใดที่จะมีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลย จะต้องเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น” และจะต้องเป็นข้อยกเว้นที่มีเหตุผลตั้งอยู่บนพื้นฐานเรื่อง “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม”¹⁹ เท่านั้น แต่เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนไม่ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม” ไว้กรณีนี้จึงเป็นเรื่องที่แต่ละรัฐ จะต้องตีความกำหนดขอบเขตถ้อยคำดังกล่าวกันเอง

2.1.2 อนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights: ECHR) ได้ให้การรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณา ต่อหน้าจำเลยไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 6(3) ของอนุสัญญาฯ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 โดยศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปเคยวางแนวการตีความบทบัญญัติมาตรา 6(3) ไว้ในคดี²⁰ ซึ่งมีการตัดสินว่า การที่ศาลประเทศฝรั่งเศสใช้วิธีพิจารณา

พิพากษาคดีลับหลังจำเลยนั้น เป็นการขัดต่อหลักการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ จำเลยต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย แต่จำเลยในคดีอาญาจะไม่สูญเสียสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าไป เมื่อมีการอนุญาตให้ทนายความได้เข้ารับฟังการพิจารณาคดีแทนในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวของจำเลยในการพิจารณาคดี²¹

2.2 กฎหมายต่างประเทศ การศึกษา

เกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพในครั้งนี้ ทำการศึกษากฎหมายของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 สหรัฐอเมริกา ได้นำวิธีการสื่อสารผ่านวิดีโอและอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมอย่างกว้างขวาง อาทิ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาของรัฐมนตรีมหาดไทย มาตรา 46-7-101 กำหนดให้ต้องนำผู้ถูกจับกุมไม่ว่าจะมีหมายหรือไม่ก็ตามไปปรากฏตัวต่อหน้าผู้พิพากษาที่ใกล้ที่สุดและเข้าถึงได้เพื่อปรากฏตัวครั้งแรก ซึ่งการปรากฏตัวครั้งแรกของจำเลยต่อหน้าผู้พิพากษาขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล ซึ่งจะกระทำต่อหน้าหรือจะกระทำโดยผ่านการสื่อสารทางเสียงและวิดีโอทางอิเล็กทรอนิกส์แบบสองทางก็ได้ โดยการสื่อสารด้วยเสียงและวิดีโอต้องดำเนินการในลักษณะที่ให้จำเลยและผู้พิพากษาสามารถสนทนากันได้ และเพื่อให้จำเลยและที่ปรึกษาสามารถสื่อสารกันเป็นการส่วนตัวได้²² นอกจากนี้ยังสามารถนำการสื่อสารด้วยวิดีโอและอิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อสารสองทางมาใช้ในการพิจารณาคดี โดยผู้พิพากษาอาจสั่งให้จำเลยปรากฏตัวต่อศาลเพื่อ

¹⁸ International Covenant on Civil and Political Rights, Article.14.

¹⁹ The Human Right Council. 2007. p.12

²⁰ European Court of Human Right. Krombach v. France. <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22002-5787%22%5D%7D>

²¹ Krombach v. France, Ibid.

²² 46-7-101 of Montana Code Annotated 2021, Appearance of Arrested Person – Use of Two Way Electronic Audio-Video Communication.

ทำการฟ้องร้องคดีได้ ในกรณีที่เป็นการผิดทางอาญา ผู้พิพากษาอาจไม่ยอมรับคำกล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด เว้นแต่จำเลยจะอยู่ในห้องพิจารณาคดีหรือปรากฏตัวต่อหน้าศาลโดยการใช้การสื่อสารด้วยเสียงและวิดีโอทางอิเล็กทรอนิกส์แบบสองทาง²³

ขณะเดียวกัน มลรัฐเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา ได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 19.2-3.1 ซึ่งได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพไว้ ดังนี้

ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้คู่ความจะต้องปรากฏตัวต่อศาล คู่ความอาจจะปรากฏตัวมาศาลด้วยตนเองหรือจะปรากฏตัวในลักษณะการประชุมทางจอภาพก็ได้ แต่จะต้องมีการร้องขอหรือได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาศาลแขวง (Magistrate) เจ้าหน้าที่ควบคุมระบบทางไกล (Intake Officer) หรือในขั้นก่อนการพิจารณาการปรากฏตัวในลักษณะการประชุมทางจอภาพ อาจทำได้ด้วยวิธีดังต่อไปนี้²⁴

- 1) การปรากฏตัวก่อนที่จะมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาศาลแขวงหรือผู้พิพากษา
- 2) การใช้ระบบการประชุมทางจอภาพ ถ้าผู้พิพากษาศาลแขวง เจ้าหน้าที่ควบคุมระบบทางไกลหรือผู้พิพากษาดำเนินการในลักษณะการประชุมทางจอภาพตามกฎหมาย โดยในการดำเนินการนั้นจะต้องกระทำอย่างเดียวกับ

²³ 46-12-201 of Montana Code Annotated 2021, Manner of Conducting Arraignment – Use Electronic Audio – Video Communication – Exception.

²⁴ 19.2-3.1 of Criminal Procedure. Personal appearance by two-way electronic video and audio communication; standards.

วิธีการปรากฏตัวต่อหน้าศาล ถ้าหากสามารถใช้ระบบการประชุมทางจอภาพในศาลแขวงได้สำหรับการพิจารณาในการตัดสินให้ประกันตัวหรือตัดสินให้พ้นจากความเป็นตัวแทน ศาลอาจจะใช้การสื่อสารดังกล่าวในการดำเนินการอื่น ๆ มิฉะนั้นก็จะต้องกำหนดค่าเดินทางสำหรับบุคคลภายนอกเขตอำนาจศาล เพื่อที่จะมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล เอกสารใด ๆ ที่จะถ่ายถอดระหว่างผู้พิพากษาศาลแขวง เจ้าหน้าที่ควบคุมระบบทางไกลหรือผู้พิพากษา อาจจะถูกถ่ายถอดโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์โดยผ่านเครื่องโทรสารหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เอกสารที่ถูกสร้างขึ้นโดยเครื่องโทรสารหรืออุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ไม่ว่าจะถูกส่งโดยเจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้ส่งก็ตาม จะถือว่ามีการโต้ตอบในลักษณะเดียวกัน มีการบังคับเหมือนกัน มีผลอำนาจและความรับผิดชอบเหมือนกันกับเอกสารต้นฉบับ และลายเซ็นบนเอกสารนั้นจะถูกรับรองเหมือนกับเอกสารต้นฉบับ

2.2.2 อังกฤษ ในประเทศอังกฤษ บางครั้งมีการอนุญาตให้พยานสามารถให้การผ่านระบบวิดีโอและอิเล็กทรอนิกส์ได้ นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติมาตรา 51 ถึงมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญา ค.ศ. 2003 (The Criminal Justice 2003) กำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญา อาทิ ตัวแทนทางกฎหมาย พยาน จำเลย และรวมถึงผู้พิพากษาด้วย²⁵ ใช้ระบบวิดีโอและอิเล็กทรอนิกส์ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญาเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมได้ แต่ไม่รวมถึงประชาชนทั่วไปหรือสื่อมวลชน ทั้งนี้ คำสั่งการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการพิจารณาคดีอาจจัดทำขึ้นเพื่อบุคคลที่มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีบางส่วนหรือทั้งหมด และคำสั่งที่ใช้

²⁵ The Criminal Justice 2003, Section 56(1A).

บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งอาจจัดทำขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของกระบวนการพิจารณา เช่น การให้พยานหลักฐาน แนวทางการประชุมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ อาจจัดทำขึ้นเพื่อคณะลูกขุน แต่เฉพาะกรณีที่มีสมาชิกคณะลูกขุนทั้งหมดที่มีส่วนร่วมผ่านวิดีโอและอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในสถานที่เดียวกัน²⁶ อย่างไรก็ตาม มีข้อจำกัดคือ ศาลอาจจัดให้มีการพิจารณาผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ต่อเมื่อ²⁷

(1) เป็นประโยชน์ต่อความยุติธรรม (2) คู่ความในการดำเนินคดี และในกรณีที่จำเลยมีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดเป็นเยาวชน โดยบุคคลที่มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีภายใต้การพิจารณาผ่านอิเล็กทรอนิกส์จะถือว่าอยู่ในศาลเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีและได้รับการปฏิบัติตามข้อกำหนดใด ๆ ในลักษณะเดียวกับที่ปรากฏตัวในการพิจารณาของศาล²⁸

2.3 กฎหมายไทย นับตั้งแต่มีการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ศาลยุติธรรมต้องเลื่อนการพิจารณาคดีอาญาออกไปหลายครั้งเพื่อความปลอดภัยต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และเพื่อป้องกันเหตุสุดวิสัยของโรคระบาดที่อุบัติขึ้นในขณะนี้หรือในวันข้างหน้าหากเกิดการระบาดของโรคร้ายแรง โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการยุติธรรมเพื่อพิจารณาคดีอาญาในลักษณะประชุมทางจอภาพ ในลักษณะที่ให้คู่ความอยู่นอกศาลได้ แต่ก็พบข้อขัดข้องทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง ที่มีหลักการอย่างเคร่งครัดว่าการพิจารณาและการสืบพยานในศาล ให้ทำในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

²⁶ The Criminal Justice 2003, Section 51(2).

²⁷ The Criminal Justice 2003, Section 51(4).

²⁸ The Criminal Justice 2003, Section 52A(1)(2).

ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 บัญญัติไว้ความว่า

“การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจตรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป

ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ ซึ่งอาจกระทำโดยการใช้อุปกรณ์วงจรปิดสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้

ในการสืบพยาน ให้มีการบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายถอดออกเป็นภาพและเสียง ซึ่งสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของการบันทึกได้ และให้ศาลอุทธรณ์ศาลฎีกาใช้การบันทึกดังกล่าวประกอบการพิจารณาคดีด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาตามวรรคสามและวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

จากบทบัญญัติมาตรา 172 วรรคสี่ และวรรคห้า แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้างต้น ทำให้มีการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการบันทึกคำเบิกความพยานในคดีอาญาโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียง พ.ศ. 2564 ขึ้นใช้บังคับ โดยมีสาระสำคัญคือ

เมื่อศาลเห็นสมควร ไม่ว่าจะมีความร้องขอหรือไม่ก็ตาม ศาลอาจสั่งให้มีการบันทึกคำเบิกความพยาน โดยใช้วิธีการบันทึกภาพและเสียงได้ โดยเฉพาะคดีอาญา ดังต่อไปนี้²⁹

(1) คดีที่มีความสำคัญ เป็นพิเศษ ซึ่งต้องอาศัยความรู้เห็นของพยานบุคคล เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง คดีค้ำมนุษย์ คดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

(2) คดีซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน เช่น คดีที่มีความสำคัญเกี่ยวกับตัวบุคคล คดีที่พฤติการณ์การกระทำความผิดร้ายแรงซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชน

(3) คดีซึ่งโดยความสำคัญหรือลักษณะของพยานบุคคลสมควรที่จะบันทึกคำเบิกความไว้ตามข้อบังคับนี้ เช่น ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องสังเกตต่อกับปฏิกิริยาของพยานขณะเบิกความ หรือข้อเท็จจริงที่พยานเบิกความมีความยุ่งยากซับซ้อนหรือเป็นเรื่องทางเทคนิค หรือพยานต้องเบิกความผ่านล่าม

²⁹ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการบันทึกคำเบิกความพยานในคดีอาญาโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียง พ.ศ. 2564. ข้อ 3.

นอกจากนี้ยังกำหนดให้นำข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 และประกาศสำนักงานศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับแก่การบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกภาพและเสียงตามข้อบังคับนี้เท่าที่พอจะใช้บังคับได้³⁰

ทั้งนี้ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 อธิบายความหมายของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การประชุมที่ได้กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยผู้เข้าร่วมการประชุมทั้งหมดไม่จำเป็นต้องอยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกัน ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์³¹ โดยศาลอาจกำหนดให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวิธีการตามข้อกำหนดนี้โดยคำนึงถึงความสะดวก และประหยัดสำหรับคู่ความที่ยังไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีด้วย ทั้งนี้ ประเภทคดี หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด³² อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการศึกษาประกาศของสำนักงานศาลยุติธรรมเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2564 พบว่าให้ใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์กับคดีแพ่งทุกประเภท รวมถึงคดี

³⁰ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการบันทึกคำเบิกความพยานในคดีอาญาโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียง พ.ศ. 2564. ข้อ 4.

³¹ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563, ข้อ 3.

³² ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563, ข้อ 4.

ที่กฎหมายกำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไปใช้บังคับ โดยให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กำหนดในประกาศนี้³³

จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายไทยดังที่ได้กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าวิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งอนุญาตให้คู่ความสามารถใช้การพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ได้นั้น นำไปใช้กับคดีแพ่งเป็นหลัก และถึงแม้ว่ามีการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการบันทึกคำเบิกความพยานในคดีอาญาโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียง พ.ศ. 2564 แต่ก็จำกัดให้บันทึกคำให้การได้เฉพาะพยานในคดีเท่านั้น มิได้หมายรวมถึงคู่ความด้วยแต่ประการใด รวมถึงมีการจำกัดการบันทึกคำเบิกความของพยานในคดีอาญา สามารถกระทำได้เฉพาะคดีที่มีความสำคัญเป็นพิเศษที่ต้องอาศัยความรู้เห็นของพยานบุคคล เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชน เช่น คดีที่มีความสำคัญเกี่ยวกับตัวบุคคล คดีที่พฤติการณ์การกระทำความผิดร้ายแรงซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชน และคดีซึ่งมีความสำคัญหรือลักษณะของพยานบุคคลสมควรที่จะบันทึกคำเบิกความไว้ตามข้อบังคับนี้ เช่น ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานขณะเบิกความ เป็นต้น

³³ ประกาศของสำนักงานศาลยุติธรรมเรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 20 กรกฎาคม 2564. ข้อ 5.

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

3.1 วิเคราะห์แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับสิทธิของจำเลยกับการพิจารณาคดีผ่านการประชุมทางจอภาพ

สิทธิของจำเลยคดีอาญาที่สำคัญได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม (right to a fair trial) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอาญาโดยเปิดเผย (public hearing)

สิทธิที่จะได้รับการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม หมายถึง ระหว่างการพิจารณาคดีไม่ว่าข้อหาใดก็ตาม ไม่ว่าบุคคลใดก็ตามที่สนใจอยากทราบรายละเอียดในการพิจารณาคดีก็สามารถเข้าร่วมฟังกระบวนการไต่สวนในชั้นศาลได้ โดยการพิจารณาโดยเปิดเผยเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยสร้างความโปร่งใสของการใช้อำนาจตุลาการและเพื่อรับประกันว่าจำเลยจะได้รับสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเท่าเทียม ส่วนสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย เป็นหลักประกันให้คู่ความทุกฝ่ายได้รับการพิจารณาและพิพากษาคดีด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน เพราะทุกฝ่ายสามารถรู้เห็นและคัดค้านการพิจารณาที่ผิดระเบียบได้

อนึ่ง ที่ผ่านมามีกฎหมายกำหนดให้พยานเท่านั้นที่สามารถเข้าร่วมกระบวนการพิจารณาคดีอาญาผ่านการประชุมทางจอภาพได้ แต่ไม่อนุญาตให้คู่ความอื่น อาทิ ฝ่ายโจทก์ จำเลย ทนายความ เข้าร่วมกระบวนการพิจารณาคดีผ่านการประชุมทางจอภาพ เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้การพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีเหตุสถานการณ์ฉุกเฉินขึ้น เช่น กรณีมีการระบาดของ

ไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งการรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมากมีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด จึงต้องนำการประชุมทางจอภาพมาใช้ โดยให้ความรู้ทุกฝ่ายเข้าร่วมในการพิจารณาคดีจากนอกศาลได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า มิได้ขัดต่อสิทธิของจำเลยที่ได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมแต่ประการใด เพราะการพิจารณาในศาลหรือนอกศาลก็ยังให้โอกาสแก่จำเลยในการนำเสนอพยานหลักฐานในฝ่ายของตน เพื่อต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันการพิจารณาคดีอาญาดังกล่าวยังกระทำอย่างเปิดเผย โดยประชาชนทั่วไปตลอดจนสื่อมวลชนยังสามารถเข้าฟังการพิจารณาคดีจากการถ่ายทอดวงจรมืดที่ศาลจัดเตรียมไว้ได้ เพียงแต่ไม่มีสิทธิเข้าร่วมในการประชุมผ่านทางจอภาพด้วยเท่านั้น นอกจากนี้ การอนุญาตให้ทุกฝ่ายเข้าร่วมการพิจารณาผ่านการประชุมทางจอภาพได้ยังก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อจำเลย เพราะการเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ศาลต้องดำเนินตามมาตรการด้านความปลอดภัยจากโรคระบาด โดยไม่สามารถให้บุคคลมารวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลทำให้ไม่สามารถพิจารณาคดีได้ ต้องเลื่อนคดีออกไป จนก่อให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดี ซึ่งการพิจารณาคดีที่ล่าช้าคือความไม่เป็นธรรมแก่จำเลย

3.2 วิเคราะห์ปัญหาการพิจารณาคดีอาญาโดยเปิดเผยกับสถานการณ์จำเป็นอย่างยิ่ง

โดยปกติแล้ว วิธีพิจารณาคดีอาญาตามกฎหมายไทยได้ยึดหลักเกี่ยวกับการพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ตามมาตรา 172 วรรคแรก แต่เนื่องจากในบางคดีพยานอาจไม่มีความพร้อมที่จะให้การต่อหน้าจำเลยเมื่อศาลได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ สถานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัว

ที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสามกำหนดให้การพิจารณาและสืบพยานให้กระทำโดยใช้โทรทัศน์วงจรปิดหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ เพื่อยังคงยึดหลักการพิจารณาและสืบพยานต่อหน้าจำเลย แต่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากัน จึงนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือระบบโทรทัศน์วงจรปิดมาใช้ในการสืบพยานแทน แต่ไม่ได้หมายความว่าสามารถนำวิธีการในลักษณะการประชุมทางจอภาพดังกล่าวมาใช้ได้ทุกคดี เนื่องจากต้องรักษาลักษณะการพิจารณาและสืบพยานที่กระทำโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลยให้มากที่สุด จึงจำกัดให้สามารถนำการสืบพยานผ่านการประชุมทางจอภาพมาใช้ได้เฉพาะคดีที่มีความร้ายแรง อาทิ คดีที่มีความสำคัญเป็นพิเศษซึ่งต้องอาศัยความรู้เห็นของพยานบุคคล เช่น ความผิดต่อชีวิต ความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีที่เป็นที่สนใจของประชาชน เช่น คดีที่มีความสำคัญเกี่ยวกับตัวบุคคล คดีที่พฤติการณ์การกระทำ ความผิดร้ายแรงซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชน และคดีซึ่งโดยความสำคัญหรือลักษณะของพยานบุคคลในกรณีที่จะต้องสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานขณะเบิกความเท่านั้น ดังนั้นหากเป็นคดีอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ ต้องมีการสืบพยานในศาล และคู่ความทุกฝ่ายต้องอยู่ในศาลรวมถึงจำเลยด้วย

อนึ่ง ในช่วงนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 ถึง ค.ศ. 2022 มีการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปทั่วโลก ส่งผลทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากทุกประเทศจำเป็นต้องมีการออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดปัญหาการระบาดของไวรัสดังกล่าว โดยเฉพาะการกำหนดให้ประชาชนทำงานหรือศึกษาผ่านทางออนไลน์ และมีคำสั่งปิดสถานที่ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะทำให้มีประชาชนมาอยู่ร่วมกัน

เป็นจำนวนมาก การกำหนดห้ามประชาชนออกนอกบ้านหรือรวมกลุ่มกัน เป็นต้น ทำให้มีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีอาญา เพราะยึดหลักการพิจารณาและสืบพยานในศาลและต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เมื่อไม่สามารถมารวมกลุ่มกันเพื่อพิจารณาคดีได้ จึงตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีมาตรการมารองรับ

โดยสำนักงานคณะกรรมการนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists: ICJ) ให้ความเห็นว่า ในภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขอย่างในวิกฤตการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 บรรดารัฐต่างมีพันธกรณีในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) ตลอดจนกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิในชีวิต (right to life) และสิทธิที่ดีในสุขภาพ (right to health) ของประชากร ในขณะที่เดียวกันรัฐตลอดจนหน่วยงานและองค์กรของรัฐยังคงต้องปฏิบัติตามพันธกรณีในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านอื่น ๆ และธำรงหลักนิติธรรม ไม่ต่างไปจากการปฏิบัติตามพันธกรณีสิทธิมนุษยชนในภาวะฉุกเฉินครั้งอื่น ๆ ในการรับมือกับวิกฤตการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งนี้ ได้ให้คำแนะนำในการพิจารณาคดีไว้ ได้แก่ (1) ควรเลื่อนนัดวิธีพิจารณาคดีที่ไม่เร่งด่วนออกไปก่อน อย่างไรก็ตาม การเลื่อนการพิจารณาคดีเป็นระยะเวลาสั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเร็ว เพราะความล่าช้าในการพิจารณาคดีคือความไม่ยุติธรรม นอกจากนี้

ยังขัดต่อข้อ 14(3)(C) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่รับรองสิทธิของบุคคลเอาไว้ว่า หากไม่ได้รับการพิจารณาคดีภายในระยะเวลาอันสมควรต้องได้รับการปล่อยตัว (2) ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกระบวนการพิจารณาคดี ในกระบวนการพิจารณาคดีทั่วไปโดยเฉพาะในลำดับศาลชั้นต้น คู่ความ (รวมถึงพนักงานอัยการและผู้ถูกกล่าวหา) ตลอดจนทนายความ บุคคลที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องปรากฏตัวต่อหน้าศาล การยื่นเอกสารของคดีต่อสำนักงานศาลต้องกระทำด้วยตนเอง ภายหลังจากวิกฤตการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ศาลในหลายประเทศได้หันมาใช้ช่องทางอื่นในการติดต่อสื่อสารและพิจารณาคดี เช่น ผ่านทางโทรศัพท์และวิดีโอคอนเฟอเรนซ์และการยื่นเอกสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น กฎหมายของสหรัฐอเมริกาสามารถนำการสื่อสารด้วยวิดีโอและอิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อสารสองทางมาใช้ในการพิจารณาคดี โดยผู้พิพากษาอาจสั่งให้จำเลยปรากฏตัวต่อศาลเพื่อทำการฟ้องร้องคดี โดยการปรากฏตัวของจำเลยดังกล่าวจะเป็นกรณีที่จำเลยอยู่ในห้องพิจารณาคดีหรือปรากฏตัวต่อหน้าศาลโดยการใช้การสื่อสารด้วยเสียงและวิดีโอทางอิเล็กทรอนิกส์แบบสองทางก็ได้ ขณะที่ประเทศอังกฤษ กำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญา อาทิ ตัวแทนทนายความ พยาน จำเลย และรวมถึงผู้พิพากษาด้วย³⁴ ใช้ระบบวิดีโอและอิเล็กทรอนิกส์ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญาเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมได้ แต่ไม่รวมถึงประชาชนทั่วไปหรือสื่อมวลชน

³⁴ The Criminal Justice 2003, Section 56(1A).

สำหรับประเทศไทย เลือกใช้วิธีการนำวิธีการเลื่อนกำหนดนัดพิจารณาคดีที่ไม่เร่งด่วนออกไปมาใช้ เนื่องจากประเทศไทยมิได้มีกฎหมายหรือข้อบังคับใดที่กำหนดให้นำวิธีการประชุมทางจอภาพสำหรับทุกฝ่ายมาใช้ได้ มีเพียงพยานในคดีเท่านั้นที่สามารถให้การผ่านจอภาพได้ ดังนั้นจึงต้องยึดหลักการพิจารณาและสืบพยานในศาลโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลย อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาที่ยังไม่ยุติลงโดยง่าย ส่งผลทำให้มีคดีค้างอยู่ในระบบการพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสิทธิของพลเมืองที่สมควรได้รับการพิจารณาคดีโดยเร็ว ขณะที่สหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ได้กำหนดให้นำการประชุมมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญา โดยกำหนดให้ทุกฝ่าย ทั้งศาล พยาน โจทก์ จำเลย รวมถึงทนายความ สามารถร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาผ่านการประชุมทางจอภาพได้ โดยมีได้จำกัดอยู่เพียงพยานในคดีเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามปกติในสถานการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นในประเทศไทย อาทิ การแพร่ระบาดของโรคระบาดร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน จึงควรนำแนวคิดเกี่ยวกับการสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพในคดีอาญาขององค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), International Court of Justice (IC) เป็นต้น ตลอดจนกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ มาใช้เป็นแนวทางในการตรากฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5. อภิปรายผล

การศึกษาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาลักษณะการประชุมทางจอภาพ เป็นการเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจากเดิมกำหนดให้บุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาเท่านั้นที่เข้าร่วมในการพิจารณาผ่านทางจอภาพได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของพยานให้ได้รับความปลอดภัยจากการที่ตนเองมาเป็นพยานในคดีอาญา เพราะในบางคดีพยานไม่มีความประสงค์ที่จะเผชิญหน้ากับจำเลย เนื่องจากความเกรงกลัว แต่คู่ความต้องอยู่ในห้องพิจารณา เพราะการพิจารณาต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในบางสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้รัฐต้องออกมาตรการด้านความปลอดภัย โดยการห้ามรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การพิจารณาคดีในห้องพิจารณาคดีของศาลไม่สามารถกระทำได้ จำเป็นต้องเลื่อนการพิจารณาออกไปซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีหลักว่าความล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม ดังนั้น การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยกำหนดให้คู่ความทุกฝ่าย โดยเฉพาะฝ่ายจำเลยสามารถเข้าร่วมในการพิจารณาคดีผ่านการประชุมทางจอภาพได้ จะเป็นผลดีคือทำให้ไม่จำเป็นต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปจนส่งผลกระทบต่อสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมของจำเลย แต่การอนุญาตให้คู่ความสามารถเข้าร่วมการพิจารณาคดีได้โดยไม่ต้องอยู่ในห้องพิจารณาของศาลนั้น ต้องนำมาใช้เฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในวงกว้าง ทั้งนี้เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิแก่จำเลยที่ต้องพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยเท่านั้น

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพิจารณาคดีอาญาลักษณะ การประชุมทางจอภาพตามร่างแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคแรก ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เสนอให้มีการเพิ่มเติม มาตรา 172/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยใช้ถ้อยคำดังนี้

มาตรา 172/1 “ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นฉุกเฉิน หรือเป็นการจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ให้นำการพิจารณาและการสืบพยานของศาล ในลักษณะการประชุมทางจอภาพโดยคู่ความหรือ พยานอยู่นอกศาลได้ เมื่อจำเป็นให้การยินยอมและ ศาลเห็นสมควร และต้องไม่เป็นที่เสียหายหรือก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลย

การพิจารณาและการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเสมือนว่าเป็นการพิจารณาสืบพยานในห้อง พิธีการของศาล

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการ พิธีการและสืบพยานของศาลตามวรรคแรก ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของ ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

การเพิ่มเติม มาตรา 172/1 ข้างต้น เพื่อให้ ประเทศไทย มีกฎหมายรับรองหลักการพิจารณา และสืบพยานของศาลในลักษณะการประชุมทาง จอภาพโดยคู่ความหรือพยานอยู่นอกศาลได้ โดยสามารถนำมาใช้ได้เฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็น ฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของ ประชาชนเท่านั้น ภายใต้ข้อจำกัดคือ ศาลต้อง เห็นสมควรที่จะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ และจำเลย ให้ความยินยอมให้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ เนื่องจาก

การกำหนดให้มีการพิจารณาและสืบพยานใน ลักษณะดังกล่าวขัดต่อหลักการพิจารณาและ สืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย จึงต้องมี การบัญญัติกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะ

ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการออกข้อบังคับของ ประธานศาลฎีกา เรื่องการพิจารณาและสืบพยาน ในศาลกรณีที่มีเหตุจำเป็นฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น เพื่อความปลอดภัยของประชาชน พ.ศ. โดย อย่างน้อยต้องประกอบด้วยหลักการดังนี้

มีการกำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา เรื่องการพิจารณา และสืบพยานในศาลกรณีที่มีเหตุจำเป็นฉุกเฉินหรือ เป็นการจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของประชาชน พ.ศ. ... สามารถนำมาใช้ได้เฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็น ฉุกเฉินหรือจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของประชาชน โดยความจำเป็นดังกล่าวต้องเป็นประกาศของรัฐ

ให้นำข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วย วิธีพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 และ ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้ บังคับตามข้อบังคับนี้เท่าที่พอจะใช้บังคับได้

ทั้งนี้ ข้อเสนอในการเพิ่มเติม มาตรา 172/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา เรื่องการพิจารณา และสืบพยานในศาลกรณีที่มีเหตุจำเป็นฉุกเฉินหรือ เป็นการจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของประชาชน พ.ศ. ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น มิได้ส่งผลกระทบต่อ สิทธิของจำเลยที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการ พิธีการต่อหน้าจำเลย เพราะแม้จะมีการนำการ พิธีการผ่านระบบจอภาพมาใช้ แต่การพิจารณาดังกล่าวยังคงเป็นการพิจารณาต่อหน้าจำเลย และ ทุกฝ่ายยังต้องปฏิบัติตามกระบวนการพิจารณา ความอาญาดังเช่นอยู่ในศาลทุกประการ การพิจารณาผ่านระบบจอภาพเป็นเพียงการเปลี่ยน

รูปแบบของการพิจารณาโดยนำเทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยให้การพิจารณาคดีสามารถเกิดขึ้นได้ตามปกติแม้คู่ความจะไม่สามารถอยู่ในห้องพิจารณาร่วมกันได้ ไม่จำเป็นต้องเลื่อนการพิจารณาออกไปช่วยคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจาก การพิจารณาคดีที่ล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม

References

- Chanokkan Uantrai. (2017). "Principles of investigation and search for truth: a study of the case of preliminary investigation which is a tool in the state's prosecution of cases." Thesis in Law. Dhurakij Pundit University,
- Gibert B. Stuckey. (1976). *Procedure in the Justice System*. Ohio: Bill & Howell.
- Inkrat Doljem. "Principles, concepts, theories and management of the criminal justice process." *Rangsit Journal for Law and Society* 2. (1) January-April 2020.
- Khanung Chachai. (2008). *Criminal Procedure Law Volume 2*. 6th printing. Bangkok: Thammasat University Press.
- Patthawee Wanikitpaisarn. (2019). "Legal Problems Regarding Preliminary Investigations in Criminal Cases." Independent Study, Master of Laws Ramkhamhaeng University.
- Pokpong Srisanit. (2020). *Human rights in the criminal justice process*. Bangkok: Winyuchon Publishing House.
- Ranee Thanompanyarak. "The right to be heard before the defendant: A comparative study of the principles and exceptions between Thai law and the ICCPR)." *Journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences* 12. (3) September-December 2021.
- Supoj Surot. (2018). *Rights of victims and defendants*. 3rd printing. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Surasak Liksitwattanakul. (2005). *Criminal Procedure Code, Reference Edition*. 2nd edition. Bangkok: Winyuchon Publishing House,
- Watthanaphong Khamdee. (2012). "Trial Court and Trial in Absentia ." Thesis. Master of Laws, Dhurakij Pundit University,
- Udom Rathamarit. "Public Trial: Principles and Exceptions under French Criminal Procedure Law." *Journal of Law*. 20 (1), March 1990.
- Udom Rathamarit. (2019). Method of consideration without the defendant in a criminal case. Bangkok: *Law Journal Project Thammasat University*.